

Iran: nowe otwarcie w relacjach z Zachodem

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

komentarz

8/2015

www.csm.org.pl

Andrzej Turkowski

Analityk CSM oraz doktorant w ISS UW. Specjalizuje się w dziedzinie stosunków międzynarodowych ze szczególnym uwzględnieniem polityki zagranicznej Polski i Rosji, relacji UE – Rosja i USA – Rosja, a także globalnych procesów politycznych i geoeconomicznych oraz międzynarodowych negocjacji klimatycznych. Współpracował m.in. z Carnegie Moscow Center oraz Polskim Instytutem Spraw Międzynarodowych.

Podpisanie porozumienia atomowego z Iranem otwiera ogromne perspektywy współpracy ekonomicznej z drugą największą gospodarką Bliskiego Wschodu. Dotyczy to również firm z Polski, lecz wykorzystanie rysujących się szans wymaga szybkich działań. Obecny poziom obrotów handlowych z pewnością nie odpowiada potencjałowi obu krajów. Komplementarność gospodarek, doświadczenia ściślejszej współpracy w latach 90. oraz historia pozytywnych relacji między oboma narodami stanowią jednak solidny fundament dla zdynamizowania dwustronnych stosunków.

IRAN: NOWE OTWARCIE W RELACJACH Z ZACHODEM

| Andrzej Turkowski

2 ●

Mimo warunkowości odblokowywania kontaktów gospodarczych, ledwie podpisano porozumienie, a do Iranu już udały się rzesze polityków oraz przedsiębiorców, szukających ustanowienia bądź przywrócenia kontaktów politycznych i biznesowych. Nie powinno to zresztą nikogo dziwić. Iran jest bowiem niezwykle atrakcyjnym partnerem ze względu na swój potencjał polityczny i gospodarczy, w tym silne więzi w regionie. Już teraz jest drugą potęgą gospodarczą regionu (po Arabii Saudyjskiej) z PKB wartym 415 mld dol. w 2014 r. Według szacunków irańskich władz, wzrost gospodarczy ma sięgnąć w tym roku 4 proc., a w następnym już 8 proc. Co więcej, nawet ostrożne szacunki mówią, że w nadchodzącej dekadzie Iran wygeneruje wzrost gospodarczy na poziomie porównywalnym do Włoch.

Irański potencjał

Podstawy do tych optymistycznych prognoz opierają się na wielu atutach Iranu, w tym przede wszystkim ogromnym rynku wewnętrznym (ponad 80 milionów obywateli, co daje 2. po Egipcie miejsce na Bliskim Wschodzie) oraz potężnych złożach ropy (4. miejsce na świecie) i gazu ziemnego (2. miejsce na świecie). Do tego dochodzą m.in.: tania i dobrze wykształcona siła

robocza, niskie ceny energii oraz dobra infrastruktura telekomunikacyjna. Irańskie społeczeństwo jest młode (60 proc. populacji ma poniżej 30 lat) i nie może doczekać się otwarcia na świat. Współpracy z zachodnimi partnerami zagranicznymi niecierpliwie oczekuje również biznes.

Przez wiele lat wymianę gospodarczą Iranu ze światem poważnie ograniczały kolejne sankcje, będące efektem podejrzeń, że władze w Teheranie dążą do budowy broni atomowej. Jednocześnie Iran rozwijał kontakty handlowe z krajami regionu oraz gospodarkami wschodzącymi, wykorzystując przy tym rozmaite wybiegi (korzystanie z pośredników, rozliczenia w złocie lub barterem) w celu ominięcia ograniczeń w rozliczeniach płatności. Na izolacji Iranu najbardziej skorzystały Chiny, będące obecnie najważniejszym partnerem handlowym (obroty na poziomie prawie 44 mld dolarów w 2014 r., w tym pierwsze miejsce pod względem importu z Iranu i drugie, jeśli chodzi o eksport). Na kolejnych miejscach plasują się: Zjednoczone Emiraty Arabskie (największy eksporter towarów do Iranu, wartych w 2013 r. 23,3 mld euro), Indie (obroty rządu 11 mld euro w 2013 r.) oraz Turcja (obroty na poziomie 10,7 mld euro w 2013 r., z czego 7,2 mld euro przypada na eksport do Turcji). Z kolei Unia Europejska,

IRAN: NOWE OTWARCIE W RELACJACH Z ZACHODEM

| Andrzej Turkowski

3

przez wiele lat zajmująca pozycję największego partnera handlowego Iranu, obecnie znajduje się na szóstym miejscu. Nie oznacza to oczywiście, że poszczególne kraje całkowicie zerwały współpracę gospodarczą z Iranem. Najważniejszymi partnerami handlowymi Teheranu w Unii Europejskiej są: Niemcy (1,8 mld euro eksportu oraz 256 mln euro importu w 2013 r.), Włochy (1 mld euro eksportu oraz 127 mln euro importu w 2013 r.) oraz Francja (494 mln euro eksportu oraz 28 mln euro importu w 2013 r.).

Porozumienie wiedeńskie

Mimo polityki izolacji ze strony Zachodu, Iran jest jednym z rozgrywających na Bliskim Wschodzie i stanowi przeciwwagę w regionalnej rywalizacji z Arabią Saudyjską i jej sunnickimi sojusznikami. Relatywna stabilność Iranu na tle pogrążającego się w chaosie Bliskiego Wschodu, zmiana roli Stanów Zjednoczonych w regionie, ale też brak atrakcyjnych alternatyw dla kompromisu leżą u podstaw międzyrządowej umowy. Zakłada ona ograniczenie skali i ścisłą kontrolę programu atomowego Iranu, co ma zmniejszyć ryzyko budowy przez ten kraj broni atomowej.

Porozumienie przewiduje także znoszenie sankcji nałożonych przez ONZ, UE oraz USA (rozłożone na dwa etapy), uzależnione od postępów w skomplikowanym procesie implementacji zapisów umowy. Zgodnie z prognozami co do tempa implementacji, pierwszy etap łagodzenia większości sankcji (jeżeli Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej potwierdzi wypełnienie zobowiązań przez Iran) ma rozpocząć się na początku 2016 r.

Relacje z Polską

Jak w tym kontekście wyglądają polsko-irańskie relacje gospodarcze? W minionym roku wymiana handlowa kształtowała się na poziomie ponad 57 mln euro, z czego polski eksport wyniósł 34,9 mln euro (głównie pompy wtryskowe do paliwa lub oleju, aparatura do transfuzji, przyrządy medyczne, elektrody z grafitu), a import 22,4 mln euro (głównie winogrona suszone i śliwki, pistacje oraz podroby zwierzęce). Obie strony zgodnie podkreślają, że jej poziom nie odpowiada potencjałowi. Trudno się z tym nie zgodzić, biorąc pod uwagę, że jeszcze w 2011 r. obroty handlowe sięgały 167 mln euro, nie mówiąc o ok. 500 mln dolarów rocznych obrotów na początku lat 90. Na niski poziom wymiany handlowej wpływają przede wszystkim: wspomniane

IRAN: NOWE OTWARCIE W RELACJACH Z ZACHODEM

| Andrzej Turkowski

4 ●

zaostrożenie reżimu sankcji przez UE, niewielka wiedza wśród polskich przedsiębiorców o możliwościach handlu w branżach nieobjętych sankcjami, jak również negatywny obraz Iranu (na co wskazują autorzy raportu Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych *Kierunek Iran! Stosunki polsko-irańskie i możliwości ich rozwoju*).

Odwróceniu negatywnego trendu i wykorzystaniu nowych szans związanych ze znoszeniem sankcji ma służyć aktywność władz państwowych: szereg wizyt przedstawicieli polskich władz i biznesu, uruchomienie programu *Go Iran* oraz planowane podpisanie umowy o współpracy gospodarczej. Wśród branż i obszarów szczególnie obiecujących dla polskich eksporterów zainteresowanych współpracą z Iranem wymienia się:

- 1] sektor rolno-spożywczy (w tym owoce, przetwory i mrożonki, produkty mleczarskie czy słodczyce; Iran importuje 85 proc. produktów rolno-spożywczych),
- 2] przemysł kosmetyczny, farmaceutyczny,
- 3] maszyny i urządzenia wydobywcze,
- 4] technologie związane z efektywnością energetyczną,

- 5] maszyny rolnicze oraz do przetwórstwa rolno-spożywczego,
- 6] branżę transportową (lokomotywy, tramwaje, wagony, części samochodowe),
- 7] chemię budowlaną,
- 8] meble,
- 9] sprzęt medyczny,
- 10] materiały budowlane i dekoracyjne,
- 11] odzież,
- 12] sprzęt RTV, AGD,
- 13] wyroby ze szkła i kryształu oraz wyroby przemysłu metalurgicznego, odlewnictwa metali i obróbki metalu,
- 14] tworzywa sztuczne,
- 15] usługi telekomunikacyjne,
- 16] ochronę środowiska.

Potencjał dla polskich firm stwarza także irański sektor wydobywczy, w tym w szczególności w zakresie poszukiwania surowców. Autorzy wspomnianego raportu PISM wskazują również na konieczność przedstawienia przez polskie uczelnie oferty studiów inżynierskich i medycznych dla irańskich studentów. Irańczycy otwarci są także na wsparcie ze strony polskich specjalistów, m.in. w sektorze rolniczym, stocznym, czy też ochrony środowiska.

IRAN: NOWE OTWARCIE W RELACJACH Z ZACHODEM

| Andrzej Turkowski

5 ●

Oprócz komplementarności obu gospodarek dobre ramy dla rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej stwarza bogata (sięgająca XV w.) i przyjazna historia relacji obu narodów. Szczególnie ważne z punktu widzenia Polski było udzielenie przez Iran w czasie II wojny światowej schronienia ponad 120 tys. Polaków, repatriantom z ZSRR. Warto także pamiętać, że Irańczycy, wywodzący się z ludów indoeuropejskich, są mentalnie bliżsi Europejczykom, niż np. Arabowie, a zarazem posiadają doskonałe kontakty handlowe w regionie Bliskiego Wschodu. Dlatego Iran może stać się dla polskich firm platformą ekspansji gospodarczej w regionie Azji Środkowej oraz Bliskiego Wschodu

Andrzej Turkowski

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. W 2009 r. CSM został uznany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH